

wydanie II

Tutoring

Teoria, praktyka, studia przypadków

redakcja naukowa

Piotr Czekierda Bartosz Fingas Marcin Szala

 Wolters Kluwer

Tutoring

Teoria, praktyka, studia przypadków

redakcja naukowa

Piotr Czekierda Bartosz Fingas Marcin Szala

wydanie II

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Patronat merytoryczny
Collegium Wratislaviense

Recenzent I wydania
dr Małgorzata Sidor-Rządkowska

Wydawca
Joanna Dzwonnik

Redaktor prowadzący
Janina Burek

Opracowanie redakcyjne
Joanna Holdys
Renata Włodek

Korekta i łamanie
Wydawnictwo JAK

Projekt graficzny okładki
Studio Kozak

Zdjęcia wykorzystane na okładce
©Fotolia.com/FotoEdhar

· Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących
· im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej
· w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło.
· A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

Szanujmy prawo i własność.
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer SA, 2015
© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN 978-83-8124-969-0

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wstęp	9
Przedmowa do drugiego wydania	13
CZĘŚĆ I. CO TO JEST TUTORING? KIM JEST TUTOR?	
Rozdział 1. Czym jest tutoring?.....	21
<i>Piotr Czekierda</i>	
Instytucje są tak dobre jak ludzie, którzy je tworzą	22
Edukacja masowa, zindywidualizowana i spersonalizowana	24
Mistrz, który pozwala spojrzeć głębiej.....	28
Proces tutoring i jego rodzaje (tutoring naukowy i rozwojowy)	30
Tutoring, coaching, mentoring – różnice i podobieństwa	33
Inspirować do wielkości	40
Rozdział 2. Fundamenty i źródła tutoring i	43
<i>Bartosz Fingas</i>	
Relacja mistrz–uczeń	45
Edukacja spersonalizowana i etyka cnót	51
Psychologia pozytywna	57
Tutoring – między ideałem a rzeczywistością	64
Rozdział 3. Praca tutorska i proces stawania się tutorem	68
<i>Marcin Szala</i>	
Specyfika pracy tutora.....	68
Stawanie się tutorem	77
Proces kształcenia tutorów	85
Podsumowanie	94
Rozdział 4. Tutoring nie jest tani. Dlaczego się opłaca i jak go finansować?	95
<i>Damian Godlewski</i>	
Jakie zasoby są potrzebne, by wdrożyć tutoring?	95
Wdrażanie tutoring w szkole. Ile to kosztuje?	96
Jakie są długofalowe korzyści z wdrażania tutoring?.....	99
Sposoby finansowania programów tutoringowych	104
Podsumowanie	116

CZĘŚĆ II. TUTORING – OBSZARY ZASTOSOWAŃ I BADANIA

Rozdział 1. Tutoring szkolny – personalizacja edukacji	121
<i>Paweł Zuchniewicz</i>	
Bitwa o człowieka	121
Razem możemy więcej	123
Personalizacja a indywidualizacja	126
Rzecznik	128
Rozdział 2. Tutoring akademicki – pomiędzy epistemą a doxą. Tożsamość metody w kontekście kształcenia uniwersyteckiego	129
<i>Beata Karpińska-Musiał</i>	
Wprowadzenie	129
Skąd takie pozycjonowanie tutoring w teorii i praktyce akademickiej?	130
Doxa i epistema w tutoring – spotkanie idei z doświadczeniem	133
Tutoring a przywództwo ideowe z punktu widzenia pedagogiki	135
Tutoring a epistemiczne struktury poznawcze – perspektywa językoznawcza i dydaktyczna	137
Podmiot „stający się” i „tożsamość narracyjna” – hermeneutyka Paula Ricouera a mechanizmy działające w metodzie tutoring akademickiego ...	139
Podsumowanie oraz kontekst wdrożeń w instytucji kształcenia wyższego (HEI)	141
Rozdział 3. Badania: tutoring w opinii nauczycieli akademickich – perła z lamusa czy perła do lamusa?	146
<i>Marta Kowalczyk-Wałędzik</i>	
Wprowadzenie	146
Metodologia badań	148
Analiza wyników badań	150
Dyskusja i wnioski końcowe	160
Rozdział 4. Tutoring w organizacjach pozarządowych i projektach społecznych	165
<i>Joanna Gardynik</i>	
Charakterystyka tutoring w organizacjach społecznych	165
Cele osiągnięte w tutoring w projektach społecznych	166
Tutoring szansą dla organizacji pozarządowych	169
Korzyści płynące z tutoring w organizacjach społecznych	171
Rozdział 5. Tutoring a edukacja domowa	175
<i>Marek Budajczak</i>	
Główne terminy i ich definicje	176
Interrelacje między tutoringiem a edukacją domową	177
Społeczne perspektywy rozwijania relacji tutoring–edukacja domowa i ich stosunek do oświaty zbiorowej	182

CZĘŚĆ III. STUDIA PRZYPADKÓW

Wprowadzenie: Co ma wpływ na skuteczne wdrożenie tutoringu?

Kilka ważnych uwag na marginesie..... 187

Krzysztof Słaboń

Proaktywność / kreatywne podejście do rzeczywistości / przywództwo 188

Budowanie zespołu, potęga pytania „dlaczego?” i wspólna wizja 189

Myślenie strategiczne i zmiana 191

Rozdział 1. Tutoring w szkole 193

Tutoring w Gimnazjum nr 58 im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego w Poznaniu ... 193

Miłosz Pięknny, Katarzyna Rudnicka

Tutoring w 2 Społecznym Liceum Ogólnokształcącym w Warszawie –
jak wdrażaliśmy tutoring 202

Magdalena Niemczuk-Kobosko

Tutoring w zespole szkół nr 6 we Wrocławiu..... 212

Anna Jędrzejczyk

Tutoring w szkole „Żagle” Stowarzyszenia „Sternik” – między szkołą
a rodziną 221

Paweł Zuchniewicz

Rozdział 2. Tutoring akademicki..... 230

Tutoring na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie – Wydziałowa
Indywidualna Ścieżka Edukacyjna po pięciu latach funkcjonowania 230

Łukasz Danel, Jakub Kwaśny, Agnieszka Żur

Tutoring w Kolegium „Artes Liberales” 240

Krzysztof Rutkowski

Tutoring na Wydziale Oceanografii i Geografii Uniwersytetu Gdańskiego 247

Ewa Szymczak, Mirosława Malinowska

Tutoring na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego – w trosce
o jakość w ilości..... 257

Beata Karpińska-Musiał

Tutoring na uniwersytetach w Oksfordzie i Cambridge 272

Marcin Szala

Rozdział 3. Tutoring w organizacjach pozarządowych i projektach społecznych..... 284

Tutoring w Stowarzyszeniu Praktyków Kultury 284

Daniel Brzeziński

Tutoring w Akademii Przyszłości Stowarzyszenia WIOSNA – nie rybę, nie
wędkę, ale mentalność wędkarza 288

Anna Wilczyńska, Anna Żaczek

Tutoring w Szkole Liderów	298
<i>Małgorzata Lelonkiewicz, Agnieszka Szelałgowska</i>	
Tutoring w Programie Tutor Collegium Wratislaviense i Fundacji Dorastaj z Nami	309
<i>Joanna Gardynik</i>	

CZĘŚĆ IV. WYWIADY

Wywiad z Tomaszem Krupskim, podopiecznym w Programie Tutor	321
Wywiad z Małgorzatą Witczak i Katarzyną Jędrzak, tutorkami z I Liceum Ogólnokształcącego im. Hugona Kołłątaja w Krotoszynie	326
Wywiad z dr Sabiną Ratajczak, tutorką, prodziekan Wyższej Szkoły Biznesu w Dąbrowie Górniczej	332
Wywiad z dr Ewą Szymczak, prodziekan ds. kształcenia, Wydział Oceanografii i Geografii Uniwersytetu Gdańskiego	341
O autorach	347

Wstęp

W czasach studiów politologicznych część swojego czasu poświęcałem na wolontariacką pracę na rzecz dzieci z trudnych rodzin we Wrocławiu. Borykaliśmy się z problemem, jak nam się wydawało, niskiej skuteczności działań – na kilka godzin tygodniowo angażowaliśmy dzieci, które jednak wracały do starych nawyków wyniesionych z zaniedbanych domów. W pewnym momencie wpadliśmy na pomysł, aby każdemu z nas przypisać konkretne dziecko i zaferować mu stałe, regularne wsparcie. Ten prosty zabieg – wtedy jeszcze nie miałem pojęcia, że nawiązuje on do metody tutoringingu – przyniósł wiele dobrych rezultatów. Choć budowanie takiej relacji było dla mnie wyzwaniem, któremu wtedy nie zawsze potrafiłem sprostać, to widziałem, jak wiele dobrego można zrobić, pracując z kimś pojedynczo. Szczęśliwy ten, kto ma obok siebie kogoś, kto pragnie jego dobra, ofiaruje swój czas, potrafi poprowadzić w ciekawe miejsca! Obecność zyczliwego dorosłego, który wspiera i jednocześnie stawia wyzwania, potrafiła przynieść niezwykle efekty: wzrost poczucia własnej wartości, chęć podejmowania wyzwań, większą wytrwałość, a także radość z życia.

Pracując w ten sposób, kierowaliśmy się w dużym stopniu intuicją i zdrowym rozsądkiem, nie mając świadomości istnienia uporządkowanych podejść i metod opierających się na indywidualnej relacji. Jednym z pierwszych odkryć w tym obszarze była zasada *cura personalis*¹ (łac. – troska dla całej osoby), która polega na poświęceniu zindywidualizowanej uwagi drugiej osobie, szacunku dla jej sytuacji, nadziei oraz obaw, docenieniu szczególnych talentów i intuicji podopiecznego. Model pracy z podopiecznym opierający się na zrozumieniu jego szczególnego kontekstu, bazujący na konkretnym doświadczeniu, z którego płynie refleksja i wywodząca się z niej decyzja, mimo upływu wielu wieków od jego opracowania wciąż wydaje się aktualny. Niezwykłą inspiracją była także praktyka tutoringingu oksfordzkiego, którą promuje w Polsce m.in. prof. Zbigniew Pełczyński, założyciel Fundacji Szko-

¹ Jedna z naczelnych zasad szkół i uniwersytetów opierających się na duchowości ignacjańskiej.

ła Liderów. Kładzie ona nacisk na rozwój intelektualny, analizę argumentów, podejmowanie decyzji, przywództwo oraz społeczny rozwój człowieka.

Pierwszy wykład na temat tutoringu na Uniwersytecie Wrocławskim, w którym próbowałem dokonać syntezy tych doświadczeń, zgromadził zaledwie kilka osób. To był 2006 rok i opowiadając o tutoringu, można było mieć pewność, że 99% osób nigdy nie słyszało o tej metodzie! Dzisiaj tutoring zyskuje coraz bardziej na znaczeniu, jest rozwijany w wielu interesujących ośrodkach w Polsce, a samych absolwentów Szkół Tutorów Collegium Wratislaviense jest ponad 600 z terenu całej Polski.

Polska potrzebuje tutoringu – edukacji, która inspiruje do wielkości. Potrzebujemy osób potrafiących odważnie korzystać ze swoich talentów, o szerokich horyzontach, troszczących się zarówno o swój rozwój, jak i dobro wspólne. Potrzebujemy także opartych na zaufaniu relacji, które powodują, że stajemy się lepsi i możemy więcej. Tutoring może nam w tym pomóc.

Planując wydanie książki o tej metodzie, wraz z pozostałymi redaktorami, Bartoszem Fingasem i Marcinem Szalą, chcieliśmy całościowo przybliżyć ją Czytelnikom. Opisać jej cel, to, czym różni się od innych metod edukacyjnych, jak rozumiemy jej źródła i fundamenty, oraz wyjaśnić, kim jest tutor. Pragnęliśmy także zaprezentować najciekawsze miejsca praktykowania tutoringu w Polsce. Obawiając się swoistej inflacji pojęcia tutoringu (czy tutorem można się stać w wyniku decyzji administracyjnej bądź pozyskania funduszy na ten cel?), postanowiliśmy również ukazać standardy tej metody.

Niniejsza książka ma na celu możliwie najbardziej wszechstronne opisanie fenomenu tutoringu. Składa się z czterech części, które pod względem treści odwzorowują zasadę „od ogółu do szczegółu”. Pierwsza część jest zatem poświęcona temu, jak można rozumieć tutoring. Dotykamy w niej kwestii definicyjnych, opisujemy cechy wyróżniające tutoring oraz jego miejsce na mapie edukacji i innych metod rozwoju. Przyglądamy się jego źródłom i fundamentom, które wskazują, skąd tutoring może czerpać siłę, inspirację, a także konkretne narzędzia. Skupiamy się również na osobie tutora, kompetencjach, które powinien posiadać, oraz na samym procesie tutoringu. Ponieważ tutoring to nie tylko abstrakcyjna idea, ale także praktyka edukacyjna, która potrzebuje określonych zasobów, by mogła zostać wdrożona, poświęcamy też miejsce na kwestie finansowe i wdrożeniowe.

W drugiej części specjaliści i praktycy tutoringu opisują specyfikę jego funkcjonowania w poszczególnych kontekstach: szkolnym, akademickim, społecznym oraz w edukacji domowej. Rozdziały te uwzględniają specyficzne cele i zagadnienia właściwe danym obszarom. I tak w tutoringu szkolnym jest to m.in. kwestia roli rodziców w tutoringu, w akademickim – wpisania tutoringu w różne paradygmaty i dylematy kształcenia wyższego, a tak-

że badania nad tutoringiem, natomiast w obszarze społecznym istotny jest kontekst edukacji nieformalnej i obywatelskiej.

Trzecia część obejmuje zbiór studiów przypadków. Autorami są praktycy, którzy wdrażają tutoring w różnych instytucjach: w szkołach, na uczelniach i w organizacjach pozarządowych. Pokazują oni, w jaki sposób tutoring może przyjąć ramy instytucjonalne i zacząć funkcjonować już nie jako działanie doraźne i nieformalne, ale wpisane w filozofię działalności edukacyjnej danej instytucji. Przypadki te pokazują, że tutoring jest nie tylko wspaniałą ideą, ale także czymś, co może się urzeczywistnić i funkcjonować w polskich realiach.

W ostatniej części książki znalazły się wywiady, które pozwalają spojrzeć na tutoring oczami jego uczestników: tutorów, podopiecznego oraz osoby wdrażającej go. Spojrzenie z tej perspektywy pozwala dojrzeć to, czego nie da się uchwycić w badaniach, statystykach czy teoriach dotyczących tutoringingu. Tutoring to przede wszystkim spotkanie konkretnych osób – z ich refleksjami, przeżyciami i odczuciami.

Stworzenie tej książki nie byłoby możliwe bez zgromadzenia świetnych autorów – praktyków tutoringingu. Razem z zespołem redakcyjnym bardzo dziękujemy Autorkom i Autorom za ich pracę, jesteśmy przekonani, że przyniesie ona wiele pożytku Czytelnikom oraz osobom, które chciałby podążać tutorską drogą. Dziękujemy za możliwość uczenia się od Was w ciągu minionych lat. Pragniemy także wyrazić swoją wdzięczność pozostałym członkom zespołu Collegium, którego praca umożliwiła zebranie niezwyklego tutorskiego doświadczenia: Piotrowi Kolbuszowi, Joannie Pysik, Damianowi Godlewskiemu, Krzysztofowi Słaboniowi, Beacie Karpińskiej-Musiał oraz Annie Malatyńskiej. Pracując z Wami, przekonujemy się, że jeśli potrafimy o czymś zamarzyć, to potrafimy też to zrealizować².

Czytając teksty składające się na tę książkę, możemy się przekonać, jak niezwykle jest moc spotkania z kimś, kto okaże nam dobroć, zbuduje z nami relację, wskaże wzniosłe ideały i jednocześnie zainspiruje swoim profesjonalizmem i mistrzostwem. Mistrzostwo i ofiarowana przyjacielska relacja potrafią zmieniać życie na lepsze, nadawać mu nowy kierunek. Tego doświadczenia życzę w imieniu swoim oraz pozostałych redaktorów wszystkim tutorom i ich podopiecznym. Mamy nadzieję, że niniejsza książka Państwu w tym pomoże.

*Piotr Czekierda
Collegium Wratislaviense*

Wrocław, 18 stycznia 2015 r.

² Zdanie przypisywane Waltowi Disneyowi.

Przedmowa do drugiego wydania

W 2015 roku ukazało się pierwsze wydanie książki *Tutoring. Teoria, praktyka, studia przypadków*. Inspiracją do jej napisania był następujący w ostatnich latach gwałtowny wzrost zainteresowania tutoringiem jako metodą oraz jako podejściem do edukacji i rozwoju. W czasie tym metoda coachingu, stanowiąca najczęstszy punkt odniesienia w definiowaniu tutoringingu, była u szczytu swej popularności. Jednocześnie coraz większym uznaniem zaczął cieszyć się mentoring – kolejna metoda stanowiąca częsty punkt odniesienia w opisywaniu tutoringingu. Obydwie metody doczekały się opracowań wydanych przez Wolters Kluwer: *Coaching. Teoria, praktyka, studia przypadków*¹ oraz *Mentoring. Teoria, praktyka studia przypadków*². Było zatem naturalne pojawienie się pozycji, która w analogiczny sposób przybliży czytelnikom tutoring – kolejny „ing”, mający swoją własną specyfikę i obszar zastosowania, a przede wszystkim olbrzymią wartość dla tutorów i ich podopiecznych.

Mniej więcej do roku 2008 tutoring w Polsce był znany nielicznym. Pojęcie to pojawiało się w kontekście elitarnych programów akademickich dla studentów, w placówkach szkół Stowarzyszenia „Sternik” oraz – z inspiracji prof. Zbigniewa Pełczyńskiego, pierwszego polskojęzycznego tutora na Uniwersytecie w Oksfordzie – w Szkole Liderów PAFW. Następnie tutoring zaczął być szerzej znany we Wrocławiu z racji programu wdrożenia tutoringingu we wrocławskich gimnazjach, finansowanego przez Urząd Miasta. Do końca pierwszej dekady nowego millenium rozpoznawalność metody (nie mówiąc o jej stosowaniu) poza stolicą Dolnego Śląska była raczej niewielka – zdarzały się pojedyncze placówki, które znały i stosowały tę metodę. Zmieniło się to wraz z uruchomieniem pierwszych otwartych Szkół Tutorów Collegium Wratislaviense na przełomie 2011 i 2012 roku. Pierwsza, eksperymentalna edycja, mimo że odbyła się we Wrocławiu, przyciągnęła pasjonatów edukacji z całej Polski: m.in. z Opola, Krotoszyna,

¹ M. Sidor-Rządowska (red.), *Coaching. Teoria, praktyka, studia przypadków*, Wolters Kluwer, Kraków 2009.

² M. Sidor-Rządowska (red.), *Mentoring: teoria, praktyka, studia przypadków*, Wolters Kluwer, Warszawa 2014. W książce tej znalazł się również rozdział autorstwa Piotra Czekierdy i Bartosza Fingasa opisujący doświadczenia Collegium Wratislaviense z zakresu mentoringu.

Łodzi, a nawet Gdańska. Sukces pierwszej edycji przyczynił się do decyzji organizowania Szkół Tutorów w kolejnych miastach: Warszawie, Poznaniu, Gdańsku, Krakowie i innych. Popularność tutoringu rosła w tempie wręcz geometrycznym oraz rozprzestrzeniła się na całą Polskę i różnego rodzaju instytucje: nie tylko szkoły, ale również uczelnie i organizacje pozarządowe. Coraz częściej pojawiały się placówki, które wdrażały tutoring systemowo – nie zadowolaly się doraźnymi działaniami, ale chciały mieć zespół profesjonalnych tutorów oraz systemowe rozwiązania zapewniające chętnym uczniom i studentom korzystanie ze wsparcia tutora.

Studia przypadków opisywane w niniejszej książce odzwierciedlają tę różnorodność doświadczeń: są to szkoły, uczelnie i organizacje pozarządowe, które miały długoletnie doświadczenia stosowania tutoringu, oraz te, które w momencie ukazania się pierwszego wydania książki dopiero zaczynały swoją przygodę z tutoringiem. Biorąc pod uwagę krótką historię tutoringu w Polsce, trzy lata, które minęły od ukazania się pierwszego wydania, stanowią stosunkowo długi okres, w ciągu którego wiele się wydarzyło. Według wewnętrznych statystyk Collegium Wratislaviense w ciągu trzech lat 2012–2014 w Szkołach Tutorów i w szkoleniach związanych z tutoringiem i edukacją spersonalizowaną prowadzonych przez Collegium Wratislaviense wzięło udział 478 osób, w analogicznym zaś okresie – w latach 2015–2017 – ta liczba wynosiła już 3059³. Podobna skala wzrostu następowała w odniesieniu do placówek, które zdecydowały się wdrażać tutoring w sposób systemowy.

Tak gwałtowny wzrost popularności metody oraz liczby certyfikowanych tutorów⁴ zrodził pytanie o standardy jakości tej metody oraz zjawisko tzw. inflacji tutoringu – czy wobec pojawiającej się gdzieś mody na tutoring każdy, niezależnie od kompetencji i doświadczenia, może nazwać siebie tutorem? Nie ma nigdzie zakazów (i bardzo dobrze!) prowadzenia tutoringu „intuicyjnie”, niezależnie od posiadanych certyfikatów i doświadczenia lub prowadzenia tutoringu według własnego rozumienia tej metody (które, jak pokazuje doświadczenie, czasami odbiega od dominujących wyznaczników tego, czym tutoring jest). Jednocześnie pojawiła się potrzeba wyznaczenia standardów, które pozwolą odróżnić taki „intuicyjny” tutoring od tutoringu profesjonalnego opierającego się na znajomości struktury procesu tutorskiego, narzędzi oraz odpowiednich kompetencji. Z tego

³ Zdecydowaną większość zarówno pierwszej, jak i drugiej liczby stanowią certyfikowani tutorzy, wlicza się tu jednak również uczestników krótszych form szkoleniowych niekończących się certyfikatem.

⁴ Wymogiem uzyskania certyfikacji tutorskiej pierwszego stopnia w Szkole Tutorów Collegium Wratislaviense jest przejście 64-godzinnego kursu tutorskiego oraz wykonanie wyznaczonych zadań pomiędzy zjazdami, ukierunkowanych na refleksję i praktykę tutorską oraz rozwój własny jako tutora.

powodu w 2017 roku powstał program Akredytacji Tutorskiej, któremu przyświecają ma trzy główne cele:

- A) Dbalność o rozwój tutorów – z tego powodu szkolenia w ramach akredytacji dostarczają dodatkowych narzędzi, ćwiczą kluczowe kompetencje tutorskie oraz dają możliwość odbycia indywidualnych superwizji tutorskich.
- B) Potwierdzanie doświadczenia w prowadzeniu profesjonalnego tutoringu zgodnie z wyznacznikami tej metody – temu służy wymóg praktyki tutorskiej oraz superwizja nagrania sesji tutorskiej. Analiza przykładowego spotkania daje tutorowi możliwość otrzymania szczegółowej informacji zwrotnej w obszarach kluczowych kompetencji, między innymi: podążania za podopiecznym, opierania się na jego mocnych stronach, koncentracji na celu, umiejętności zadawania pytań, korzystania z narzędzi i ich odpowiedniego wyboru do konkretnej sytuacji, udzielania konstruktywnej informacji zwrotnej, adekwatnego reagowania na zakłócenia itp.
- C) Wspieranie akredytowanych tutorów w rozpoczynaniu własnej, niezależnej działalności tutorskiej – temu służy możliwość zamieszczenia swojej wizytówki tutorskiej na portalu tutoring.edu.pl oraz moduł warsztatowy dotyczący budowania własnej marki tutorskiej. Jego intencją jest wspieranie powstającego rynku tutoringu w Polsce – aby uczniowie i studenci, którzy nie mają możliwości uczestnictwa w tutoringu w swoich szkołach czy na uczelniach, mogli skorzystać ze wsparcia niezależnych tutorów. Korzyść dla uczniów i studentów jest jednocześnie szansą dla tutorów na rozwój zawodowy i docenienie finansowe.

W rzeczywistości wszystkie te trzy cele się zazębiają, ponieważ budowanie profesjonalnej marki tutorskiej wymaga praktyki i trzymania się wyznaczników sztuki tutorskiej, a to z kolei stwarza potrzebę ciągłego rozwoju – trudno, aby tutor inspirował swoich podopiecznych do rozwoju, jeśli sam stoi w miejscu pod względem kompetencji tutorskich i rozwoju osobistego.

Program ten – jak się zdaje – odpowiada na potrzeby tutorów: w ciągu pół roku do programu przystąpiło 122 tutorów, z czego połowa otrzymała już pierwsze akredytacje w trakcie V Ogólnopolskiego Kongresu Tutoringu w czerwcu 2018 roku. Jeśli określona liczba akredytowanych tutorów pracuje w ramach jednej placówki, również cała placówka może otrzymać akredytację, która stanowi świadectwo jakości prowadzonego tam tutoringu. Akredytowani tutorzy mogą tam wówczas pełnić funkcję konsultantów tutoringu oraz prowadzić superwizje tutorskie. Pierwszymi instytucjami, które otrzymały tego typu akredytację, są Wydział Oceanografii i Geografii Uniwersytetu Gdańskiego oraz Społeczna Szkoła Podstawowa nr 14 STO „Bachmacka” w Warszawie. W trakcie uzyskiwania akredytacji są kolejne placówki.

Ciekawie rysuje się przyszłość programu Akredytacji Tutorskiej – w ramach odnowienia akredytacji, które odbywa się co dwa lata, tutorzy będą mogli brać udział w superwizjach indywidualnych i grupowych, dodatkowych szkoleniach oraz spotkaniach integracyjnych. Motywacją do rozwoju są punkty zbierane w celu odnowienia akredytacji, na które składa się nie tylko udział w wyżej wymienionych wydarzeniach, ale również popularyzacja tutoringu w formie wystąpień na konferencjach, pisanie artykułów naukowych lub popularyzatorskich z zakresu tutoringu, a nawet czytanie książek czy oglądanie filmów, które mogą być inspiracją w pracy tutora.

Co jeszcze dzieje się w świecie tutoringu? Od pięciu lat odbywa się co roku Ogólnopolski Kongres Tutoringu, na którym spotykają się zarówno praktykujący tutorzy, jak i osoby zainteresowane tą metodą. W ramach Kongresu odbywają się inspirujące wystąpienia eksperckie i motywacyjne, prezentacje dobrych praktyk tutorskich oraz bardzo doceniane przez uczestników warsztaty narzędziowe, które pozwalają rozwinąć swój warsztat tutorski, a w opinii uczestników dają również impuls i motywację do własnego rozwoju. Począwszy od II Kongresu wydarzeniom tym towarzyszy hasło przewodnie – do tej pory były nimi: „Talent to nie wszystko!”, „Powrót Mistrza”, „Siła spotkania” oraz „Edukacja: co wieczne, a co zmienne?”.

Cieszy mnie fakt, że tutoring, będący w istocie oddolnym ruchem w edukacji, doczekał się pierwszych badań naukowych – w tutoringu szkolnym przykładem są badania i publikacje prowadzone przez dr Adriannę Sarnat-Ciastko⁵, a w tutoringu akademickim – dr Beatę Karpińską-Musiał⁶. W tym roku ukazała się również książka, która jest ważnym uzupełnieniem i pogłębieniem niniejszej pozycji. Jest to *Tutoring jako spotkanie. Historie indywidualnych przypadków tutorskich* pod redakcją M. Panońko i B. Karpińskiej-Musiał⁷. Książka ta stanowi zbiór studiów przypadków konkretnych procesów tutorskich dziejących się w różnych kontekstach i na różnych poziomach edukacyjnych – od szkoły podstawowej do uczelni wyższych.

Dzięki wysiłkowi wielu osób, które promują ideę tutoringu, został on zauważony również przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, zostały więc podjęte działania wspierające szkoły we wdrażaniu tutoringu⁸. Również Mi-

⁵ A. Sarnat-Ciastko, *Tutoring w polskiej szkole*, Difin, Warszawa 2015; A. Sarnat-Ciastko, *Relacje tutorskie w polskiej szkole w ujęciu analizy transakcyjnej*, Libron, Kraków 2018.

⁶ B. Karpińska-Musiał, *Edukacja spersonalizowana w uniwersytecie*, Libron, Kraków 2016; B. Karpińska-Musiał (red.), *W trosce o jakość w ilości. Tutoring oksfordzki w Uniwersytecie Gdańskim*, Libron, Kraków 2016.

⁷ M. Panońko, B. Karpińska-Musiał (red.), *Tutoring jako spotkanie. Historie indywidualnych przypadków tutorskich*, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.

⁸ Działania MEN w tym zakresie podejmuje Towarzystwo Edukacji Otwartej, które prowadzi projekt „Wychować człowieka mądrego. Wprowadzenie modelu pracy wychowawczej i resocjalizacyjnej z zastosowaniem metody tutoringu szkolnego jako profilaktyki pozytywnej problemów w polskiej szkole”.

nisterstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego zaczęło używać pojęcia tutoringu i przystąpiło do pierwszych działań mających na celu upowszechnianie tej metody⁹. Mamy nadzieję, że oba ministerstwa będą roztropnie wspierać oddolne działania na rzecz tutoringu i edukacji spersonalizowanej poprzez budowanie ram dla działań tutorskich oraz tworzenie bodźców zachęcających do wdrażania tutoringu w szkołach i na uczelniach. Przesadzić można bowiem w obie strony – nie tylko przez brak systemowego wsparcia dla działań tutorskich, ale również przez wdrożenie tutoringu jako metody dla wszystkich – również dla tych, którzy nie są do niej przekonani ani przygotowani. Pewnie każdy mający doświadczenie w edukacji był świadkiem wdrażania ciekawych metod i innowacji, które zostały zepsute lub wypaczone z powodu przymusu w ich wprowadzaniu lub po prostu niewystarczającego przekonania beneficjentów do wdrażanych zmian... Tym bardziej wartościowe są działania oddolne podejmowane przez tysiące tutorów, którzy swoją pracą wykazują wartość tej metody!

* * *

Miło mi przekazać w Państwa ręce drugie wydanie niniejszej książki – sam fakt zapotrzebowania na nią również świadczy o wzroście popularności tutoringu i potrzeby bardziej spersonalizowanego podejścia do edukacji i rozwoju człowieka.

W niniejszym wydaniu zamieściliśmy zaktualizowane wersje opisu kilku studiów przypadku – szkół i uczelni, które w momencie pisania pierwszego wydania książki prowadziły programy tutorskie od około dwóch lat, teraz natomiast mogą się pochwalić minimum pięcioletnim doświadczeniem z tego zakresu – są to: Zespół Szkół nr 6 we Wrocławiu, Wydział Oceanografii i Geografii oraz Wydział Filologii Uniwersytetu Gdańskiego, a także Wydziałowa Indywidualna Ścieżka Edukacyjna na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie.

W imieniu redaktorów i współautorów niniejszego tomu życzę owocnej lektury oraz wielu sukcesów edukacyjnych!

Bartosz Fingas

25 lipca 2018 r.

⁹ Jednym z celów ogłoszonego w 2018 roku projektu zatytułowanego „Mistrzowie dydaktyki” jest „podniesienie kompetencji kadry akademickiej w zakresie stosowania nowoczesnych, innowacyjnych metod dydaktycznych, takich jak stosowanie metody tutoringu w kształceniu”.

Część I

Co to jest tutoring? Kim jest tutor?

Czym jest tutoring?

Piotr Czekierda

Człowiek potrzebuje inspiracji, aby się rozwijać. Bez spotkania z kimś, kto inspiruje, kto pokazuje coś, co w danym momencie wydaje nam się nieosiągalne, prawdziwy rozwój jest bardzo trudny. Kilka lat temu potrzebowałem nowego bodźca do rozwoju osobistego. Mając wcześniejsze doświadczenie uczestnictwa w solidnych programach rozwojowych (także z wykorzystaniem metody tutoring¹) i ich dobrych rezultatów, szukałem programu, który poszerzy moje horyzonty i pozwoli wytyczyć nowe cele. Gdy trafiłem do międzynarodowego grona uczestników International Faculty Program², moją uwagę przykuł jeden z profesorów, który uczył nas pracy metodą *case study*. Profesor Carlos Garcia Pont zrobił doktorat na MIT³. Na pierwszych zajęciach pokazał nam zdjęcie swojej rodziny z kilkanaściorgiem dzieci (wszyscy siedzieli na crossowych motorach); bardzo dynamicznie prowadził swoje wykłady, był też doradcą czołowych firm. Nikogo nie pozostawiał obojętnym: prowokował, spierał się, starał się ukazywać konsekwencje błędnych założeń i dawał narzędzia pozwalające ich unikać. Podczas zajęć dzielił się z nami także bogatym doświadczeniem z działalności biznesowej. Zajęcia polegały na tym, że czytaliśmy kilkudziesięciostronicowe studia przypadku konkretnej firmy, której szefostwo stało w obliczu konieczności podjęcia niezwykle ważnej, konkretnej decyzji mającej zaważyć na jej przyszłości. Do dzisiaj pamiętam dwa zasadnicze pytania, jakie kierował profesor Pont do osób, które chciały podzielić się z innymi swoimi propozycjami rozwiązań. Pierwsze z nich brzmiało: *Did you do the numbers?*⁴, a gdy człowiek uporał się z tym, pojawiała się drugie: *What's your criteria, Piotr?* Któregoś popołudnia szedłem alejką uczelnianego kampusu i spo-

¹ Po raz pierwszy spotkałem się z metodą tutoring, uczestnicząc w I edycji Programu Liderzy Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowanego przez Stowarzyszenie Szkoła Liderów (<http://www.liderzy.pl>).

² Program dla profesjonalistów zajmujących się edukacją biznesową realizowany przez IESE Business School w Barcelonie (<http://www.iese.edu/en/international-faculty-program>).

³ Massachusetts Institute of Technology – jedna z najlepszych politechnik świata (<http://web.mit.edu>).

⁴ *Case study* zwykle zawierają także pokaźne, często kilkunastostronicowe zbiory firmowych zestawień liczbowych (<http://www.iese.edu/en/faculty-research/case-method>).

tkalem prof. Ponta. Podziękowałem mu za świetnie poprowadzony ostatni kazus. Profesor w bardzo naturalny sposób zaproponował mi minitutorial – pogłębienie tematu przy wspólnej kawie. Niestety, musiałem odmówić, bo właśnie spieszyłem się na spotkanie z dyrektorem programu, ale ten epizod dał mi wiele do myślenia. Jak to możliwe, że ktoś ma tak dużą i kochającą się rodzinę, zrobił doktorat na jednej z najlepszych uczelni świata, doradza świetnym firmom i ma jeszcze czas na kawę ze studentem? A to ja jestem osobą, która odmawia spotkania z powodu braku czasu! Jak to się robi, jak można dojść do takiego poziomu!? – te pytania cisnęły mi się wtedy na usta.

Collegium Wratislaviense tworzą ludzie, którzy mieli szczęście doświadczyć edukacyjnych relacji inspirujących do zmierzania w stronę wielkości. Doświadczyliśmy tego zarówno za granicą, jak i w Polsce; za każdym razem były to kontakty z osobami, które potrafiły zainspirować do głębokiego rozwoju. Jedną z metod, która jest niezwykle owocna w procesie integralnego rozwoju człowieka, jest właśnie tutoring, którego istotę, definicję i elementy będę chciał przybliżyć w tej części książki. Kilka lat temu postanowiliśmy dzielić się tym doświadczeniem z polskimi nauczycielami, wykładowcami, trenerami i edukatorami. Dziś, gdy tutoring zdobywa coraz większą popularność zarówno w Polsce, jak i na świecie, chcemy opisać to, jak go rozumiemy, uchwycić sens metody, która jest czymś znacznie więcej niż tylko zbiorem pewnych technik pracy indywidualnej. Rosnąca popularność tutoringu bierze się między innymi stąd, że jest to metoda, która akcentuje powrót do sensu edukacji: podmiotowego spotkania dwóch osób, które – w sposób oparty na dobrowolności – chcą się wspólnie czegoś uczyć. Tutor chce pomóc w rozwoju młodemu człowiekowi, który nosi w sobie pragnienie spotkania przewodnika, autorytetu, mistrza.

Instytucje są tak dobre jak ludzie, którzy je tworzą

Los młodego człowieka, który spotyka się z systemem edukacyjnym, może przybrać w naszym kraju trzy formy. Pierwsza polega na tym, że młody człowiek może się bardzo rozwinąć. Jeśli odnieść się do klasycznej triady edukacji⁵ – może on poczynić znaczne postępy pod względem intelektualnym, fizycznej sprawności oraz duchowości. Drugi wariant jest taki, że przejdzie przez proces edukacji na zasadzie „teflonowej”: nic do niego nie przywrze na dłużej, edukacja spłynie po nim jak woda po kaczce. Jeśli ktoś przede wszystkim nudzi się w szkole albo na uczelni, to prawdopodobnie mamy do czynienia właśnie z takim przypadkiem. Trzeci przypadek, chyba najsmut-

⁵ Zob. W. Jaeger, *Paideia*, Fundacja Aletheia, Warszawa 2001.

niejszy, to sytuacja, w której kontakt z edukacją doprowadza do regresu młodego człowieka, szkodzi jego rozwojowi intelektualnemu, fizycznemu czy duchowemu. Edukacja ma swoje konsekwencje i czy nam się to podoba, czy nie, wywiera wpływ na młodego człowieka, nie zawsze niestety pozytywny. Instytucje edukacyjne, w których uczą się młodzi ludzie, nasze dzieci, tworzą zawsze konkretne osoby. I to od nich, od wartości, jakimi się kierują, ich etosu pracy, postaw, warsztatu zależy jakość edukacji, której poddawane są młode osoby. Stąd tak ważny jest aspekt personalistyczny, podmiotowy w myśleniu o edukacji: tworzą ją zawsze konkretni ludzie dla konkretnych ludzi. Jednym z podstawowych założeń, które powinniśmy przyjąć jako tutorzy czy koordynatorzy tutoring, jest to, że tutoring nigdy nie będzie lepszy niż tutor – osoba, która podejmuje się pracy wychowawczej i nauczycielskiej. O tym, kim jest tutor, szerzej pisze w rozdziale 3 Marcin Szala.

Wbrew pozorom tutoring nie jest nowinką edukacyjną, ale wpisuje się w poważną, sięgającą niemal początków cywilizacji tradycję edukacyjną⁶. Mówiąc nieco żartobliwie, jest nową metodą, która jest stara jak świat⁷. Myśląc o procesie uczenia się, możemy wyróżnić trzy podejścia edukacyjne: **edukację masową, edukację zindywidualizowaną oraz edukację spersonalizowaną**. Pierwsza z nich jest najczęściej stosowana i każdy z nas ma jakieś doświadczenie z jej formami: lekcjami, wykładami, ćwiczeniami, seminariami. Zasadniczo polega ona na tym, że jedna osoba przekazuje pewne treści, umiejętności i postawy określonej grupie osób. Wokół edukacji masowej toczy się ważny spór, czy jest ona opłacalna i efektywna, czy wręcz degeneruje jej uczestników⁸. Niemniej jednak dość trudno zakwestionować jej zasadność w określonych warunkach: umożliwia przekazanie wiedzy większej grupie osób, jest ekonomiczna, daje możliwość szerokiej wymiany poglądów i doświadczeń. Tak jak na stronie Uniwersytetu Oksfordzkiego nie znajdziemy łatwo opisu tego, czym jest tutoring, tak na stronie Uniwersytetu Wrocławskiego nie znajdziemy definicji wykładu czy zajęć ćwiczeniowych – to tak oczywista metoda pracy ze studentem, że nie wymaga wyjaśniania. Odnosząc się do sporu dotyczącego jakości edukacji masowej, proponuję przyjęcie spojrzenia właśnie poprzez pryzmat ludzi: kiepscy merytorycznie, a na dodatek pozbawieni odpowiednich cech charakteru wykładowcy i nauczyciele będą tworzyć słabą edukację masową, a ci, którzy są dobrze przygotowani, będą to robić na świetnym poziomie i dużo dawać swoim odbiorcom. Osobiście są mi znane zarówno przykłady słabych tutoriali, jak i świetnych, inspirujących wykładów osób, które nawet nie znały mojego imienia.

⁶ Tamże.

⁷ Więcej na ten temat w rozdziale 2 dotyczącym fundamentów tutoring.

⁸ Zob. A. Nalaskowski, *Masowa edukacja degeneruje*, „Rzeczpospolita”, 1.10.2012, oraz C. Kościelniak, *Masowa edukacja się oplaca*, „Rzeczpospolita”, 9.10.2012.

Tutoring jest jedną z metod edukacji spersonalizowanej, polegającą na systematycznej pracy w relacji mistrz–uczeń. Ma na celu wspieranie ucznia w rozwijaniu jego potencjału w oparciu o jego umiejętności i zainteresowania.

Treść książki obejmuje:

- założenia teoretyczne tutoringów,
- opis procesu stawania się tutorem,
- wdrażanie i finansowanie programów tutoringowych,
- funkcjonowanie tutoringów w szkole, na uczelni i w edukacji nieformalnej, np. w organizacjach pozarządowych,
- studia przypadków – opisy funkcjonowania tutoringów w różnych instytucjach,
- wywiady z praktykami tutoringów.

Niewątpliwym walorem tej książki jest jej kompleksowość: autorzy kładą nacisk zarówno na wnikliwy opis teoretycznych podstaw metody, jak i na konkretne przykłady jej zastosowania.

Publikacja stanowi bogate źródło wiedzy o tej metodzie oraz znakomitą inspirację do jej stosowania i wdrażania. Adresatami książki są osoby interesujące się edukacją w szkole i na uczelni oraz edukacją nieformalną i rozwojem osobistym.

„Książka ta jest niezwykle ważną i potrzebną pozycją na polskim rynku wydawniczym. Przygotowane przez wybitnych znawców problematyki kompendium wiedzy na temat tutoringów stanowi lekturę obowiązkową dla wszystkich pragnących poznać najważniejsze trendy współczesnej edukacji”.

Dr Małgorzata Sidor-Rządkowska
Politechnika Warszawska

„Pierwsza część niniejszej pracy zawiera świetne kompendium wiedzy na temat tutoringów. Autorzy wskazują na badania i projekty dotyczące zastosowania tej metody. Jednak szczególnie interesujące jest ukazanie przypadków praktycznego i – co najważniejsze – udanego zastosowania tego podejścia. Otrzymujemy zbiór inspirujących relacji z procesu wdrażania metody tutoringów do pracy szkoły, uniwersytetu oraz organizacji pozarządowych, możemy także przeanalizować wywiady z uczestnikami projektów tutoringowych”.

Dr Stanisław Kowal
kierownik Studium Kształcenia Nauczycieli na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie

Patron merytoryczny

COLLEGIUM
WRATISLAVIENSE

cena 69 zł (w tym 5% VAT)

ISBN 978-83-8124-969-0

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia@wolterskluwer.pl
www.profinfo.pl

9 788381 249690